

Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της
Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς
αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους
Τούρκους μέχρι και του 1878)

N. A. Κωνσταντινίδης

doi: [10.12681/makedonika.814](https://doi.org/10.12681/makedonika.814)

Copyright © 2015, N. A. Κωνσταντινίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Κωνσταντινίδης N. A. (2015). Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους Τούρκους μέχρι και του 1878). *Μακεδονικά*, 10(1), 327–328. <https://doi.org/10.12681/makedonika.814>

κής αδελφότητος τού 'Αγίου Όρους και στην ρωσική και έλληνική βιβλιογραφία. 'Ανεστησε κυριολεκτικά τή λησμονημένη αδελφότητα. ή όποία έδρασε κατά τά τέλη του περασμένου και τις άρχές του σημερινού αιώνα, παίζοντας σπουδαίο ρόλο στα διπλωματικά παρασκήνια τής Βαλκανικής, έπαυε δέ να ύπoσταται «de facto», μετά την ρωσική επανάσταση του 1917 (σ. 528). 'Ο συγγρ. ασχολούμενος με τή σύντομη ανάλυση του καταστατικού τής αδελφότητος συμπεραίνει ότι: 1) 'Η ρωσική κελλιωτική αδελφότης ύπήρξε αδελφότης κελλίων και όχι κελλιωτών. 2) 'Η αδελφότης αυτή μόνο με σωματείο 'Αστικού Δικαίου θά μπορούσε να παραβληθί και όχι με έκκλησιαστική αδελφότητα. 3) Χαρακτηριζόταν από ισχυρό έθνικιστικό αίσθημα (έθνοφυλετισμός). 4) 'Η δομή της ήταν άριστοκρατική. 5) 'Επεδίωκε «συνδικαλιστικούς» σκοπούς, και τέλος 6) 'Η ίδρυση και ή δράση της αποτελούσαν βαριά παραβίαση των άγιορειτικών θεσμών εκ μέρους των Ρώσων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΑΙΔΗΣ

'Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, 'Η συμβολή τής Δυτικής Μακεδονίας εις τούς άπελευθερωτικούς άγώνας του 'Εθνους (άπό τής ύποταγής εις τούς Τούρκους μέχρι και του 1878), Θεσσαλονίκη 1970 (Σύνδεσμος Γραμμάτων και Τεχνών νομού Κοζάνης), 8ον, σελ. 176.

Τό βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο (σ. 15-80) ό συγγρ. όμιλεί για τήν κατάκτηση τής Δυτικής Μακεδονίας από τούς Τούρκους, για τήν εγκατάστασή τους εκεί και για τά αίτια που άνάγκασαν τούς 'Ελληνες να μετακινηθοϋν προς τά όρεινά και να δημιουργήσουν νέους οικισμούς. Όμιλεί επίσης για τά επαναστατικά κινήματα που εκδηλώθηκαν πριν άπό τό 1821, για τούς κλέφτες και άρματολούς, για τήν όργάνωση των κοινοτήτων και τήν προσφορά τής 'Εκκλησίας προς τό 'Εθνος. 'Αφιερώνει άρκετες σελίδες στη δραστηριότητα των Δυτικομακεδόνων αποδήμων και στις σχέσεις τους με τόν Ρήγα Φεραίο, στην οικονομική και πνευματική άνθιση τής Δυτικής Μακεδονίας, και στους Δυτικομακεδόνες Φιλικούς.

Στό δεύτερο μέρος (σ. 81-122) εξιστορεί γεγονότα του κινήματος του 1821 και δέν παραλείπει ν' αναφερθί στους τρεις Δυτικομακεδόνες άγωνιστές Γ. Λασάνη, Γ. 'Ολύμπιο και Γ. Φαρμάκη.

Στό τρίτο μέρος (σ. 123-159) εξετάζει τά επαναστατικά κινήματα του 1854 και 1878 και τις συνθήκες του 'Αγίου Στεφάνου και του Βερολίνου.

Στή συνοπτική εξιστόρησή του ό συγγρ. (τό λέγει ό ίδιος στην εισαγωγή του, σ. 4, «θά Ιστορήσωμεν περιληπτικώς») έθιξε καίρια γεγονότα χρησιμοποιώντας πολύτιμο Ιστορικό υλικό (άποσπάσματα από σχετικές μελέτες και έγγραφα, ένθυμήσεις κ.λ.). 'Εχομε μιá επιφύλαξη ως προς τόν τρόπο αξιοποίησεως και προσφορής του υλικού αυτού. 'Η αυτούσια παράθεσή του στο κείμενο, σ' όλη σχεδόν τήν έκτασή του, διασπά τήν αφήγηση. Θά έπρεπε κανονικά να πάρη τή θέση ύποσημειώσεων ή άλλως να ύποδεικνύεται με παραπομπές στα οικεία βοηθήματα.

'Η έκτύπωση, επίσης, του βιβλίου θά μπορούσε να γίνη καλύτερη. Χρέος του διορθωτή ήταν να προσέξη τις τεχνικές λεπτομέρειες: Στο χωρισμό των κεφαλαίων δέν υπάρχουν άριθμοί. Τα τυπογραφικά στοιχεία δέν είναι τά ίδια στους αντίστοιχους τίτλους. Τα μικρότερα κεφάλαια δέν χωρίζονται κι αυτά καλώς.

'Εξω από τις παραπάνω παρατηρήσεις που δέν θίγουν τήν αυθεντικότητα του κειμένου, τό βιβλίο παρουσιάζει πολύ ένδιαφέρον. 'Ο συγγρ. δέν έξφυγε από τήν άρχική του πρόθεση. Δίνει συνοπτική Ιστορία τής τουρκοκρατούμενης Δυτικής Μακεδονίας (μέχρι

του 1878), τών άπελευθερωτικών άγώνων τών κατοίκων της και τής συμβολής τους στη γενικότερη έπαναστατική κίνηση τών Έλλήνων. Προσφέρει καθαρή εικόνα τής έθνικης, κοινωνικής, οικονομικής και τής άλλης δραστηριότητας του Έλληνισμού τής περιοχής, σέ μιά μακρά και δύσκολη χρονική περίοδο.

N. A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Άθ ανα σίου Θ. Τσακνάκη, Έπανομή, Ιστορία - Λαογραφία, «Χρονικά τής Χαλκιδικής», τ. 17-18 (1969), Θεσσαλονίκη, σελ. 208.

Η Ιστορική - Λαογραφική Έταιρεία Χαλκιδικής, όπως κι άλλες άνάλογης άποστολής Έταιρείες έκδιδε το περιοδικό «Χρονικά τής Χαλκιδικής». Ο τελευταίος τόμος του περιοδικού αυτού (τεύχ 17-18) καταλαμβάνεται όλόκληρος από την έργασία του δημοδιδασκάλου Άθανασίου Θ. Τσακνάκη με τίτλο «Έπανομή, Ιστορία - Λαογραφία».

Είχα τήν καλή τύχη νά γνωρίσω από κοντά τόν συγγρ. και νά συζητήσω μαζί του διάφορα προβλήματα, πού τόν άπασχολούσαν και είδα τήν έπιθυμία του και τή φιλοδοξία του νά παρουσιάσει ένα έργο με όσο τó δυνατόν πληρέστερη και μεθοδικότερη μορφή. Ο κ. Τσακνάκης, γέννημα και θρέμμα τής Έπανομής, συνέλεξε με παραδειγματική έπιμέλεια και άκάματη υπομονή τó πλούσιο υλικό του, τó όποιο, έπεξεργασμένο κατάλληλα, παρουσιάζει τώρα σέ άυτοτελή τόμο τών «Χρονικών τής Χαλκιδικής».

Όπως φαίνεται και από τόν τίτλο ή έργασία χωρίζεται σέ δύο μέρη. Τó πρώτο (σ. 9-36) είναι τó ιστορικό. Αρχίζει με τόν προσδιορισμό τής θέσεως τού χωριού και τήν έτυμολογία του όνόματος. Εύρύτερα εξετάζεται (σ. 9-15) ή κοινωνική και οικονομική κατάσταση τών Έπανομιτών κατά τήν Τουρκοκρατία (λείπουν πληροφορίες για καλύτερες εποχές), καθώς και ή συμμετοχή τους στήν Έπανάσταση τού 1821. Με τή Δημοτική εκπαίδευση κατά τούς χρόνους τής δουλείας, όπου δίνονται ένδιαφέροντα και τεκμηριωμένα στοιχεία για τά σχολεία, τούς διδασκάλους, τά προγράμματα κ.λ., τελειώνει ή πρώτη ένότητα του πρώτου μέρους, «Η Έπανομή πρίν από τó 1912» (σ. 15-18).

Στη δεύτερη ένότητα του πρώτου μέρους με τó γενικό τίτλο «Σύγχρονη έποχή» (σ. 19-36) εξετάζεται ή συγκρότηση τής κοινότητας Έπανομής ύστερα από τήν άπόσπαση διαφόρων οικισμών καθώς επίσης και ή γεωργική της οικονομία ως τó έτος 1966. Ίδιαίτερη προσοχή φαίνεται νά έδωσε ό συγγρ. στήν εξέταση του Άγροτικού ζητήματος και στή δραστηριότητα τών Γεωργικών Συνεταιρισμών Έπανομής. Για όσους δείχνουν προτίμηση στα θέματα αυτά, οι πληροφορίες πού παραθέτει τούς είναι πάρα πολύ χρήσιμες (σ. 23-27). Τέλος στήν ίδια ένότητα δίνονται κι άλλες πληροφορίες σχετικές με τήν οικονομική, κοινωνική και τήν άλλη ζωή τής Έπανομής, πού άφορούν όμως περισσότερο τούς Έπανομίτες ή τούς ειδικώς ένδιαφερομένους για τήν άνάπτυξη τών Δήμων και τών Κοινοτήτων.

Τó δεύτερο μέρος του τόμου είναι τó λαογραφικό (σ. 39-136). Τó μέρος αυτό είναι χρησιμότατο και πληρέστερο, κατά τή γνώμη μου, από τó πρώτο. Αρχίζει με τó κεφάλαιο «Υλική ζωή», όπου γίνεται λόγος για τή λαϊκή άρχιτεκτονική, τά έπιπλα τών σπιτιών και τά διάφορα σκεύη και σύνεργα. Προχωρεί στις τροφές, στή λαϊκή μαγειρική, στή λαϊκή φορεσιά, στή λαϊκή ύφαντική κ.λ. Συνεχίζει με τó κεφάλαιο «Οικογενειακή και κοινωνική ζωή», όπου πολύ σωστά προτάσσεται ή «Γέννηση» και τά σχετικά, όπως λ.χ. λοχεία, φροντίδες, άνατροφή βρεφών κ.λ. Ο «Γάμος» άποτελεί τή δεύτερη ένότητα του κεφαλαίου. Είναι, μαζί με τόν «Θάνατο» πού άκολουθεί (σ. 66-76), οι πιό περιεκτικές σέ πληροφορίες ένότητες του τόμου. Τά «Παιχνίδια και άγωνίσματα παιδιών» — ή προτε-